

גליון 371

פרשת כי תשא

חטא העגל - נעשה, נשמע וניפול?!¹

ש"י לוי – ישיבת 'מרכז הרב'

אחד הדברים התמוהים בקורות עם ישראל במדבר הוא "חטא העגל". עם ישראל יצא לא מכבר ממצרים, וראה את כל הניסים הגדולים שנעשו לו, אשר בעקבותם נוכח שכל כוחות הטבע מתכופפים ומשתנים בפני רצון ד'. וכן, רק עכשיו עם ישראל נכחו במעמד הר סיני, ראו את העשן והאש ושמעו מפי הגבורה "אנכי ד' אלוקיך... לא תעשה לך פסק וכל תמונה... לא תשתחוה להם ולא תעבדם". כיצד דווקא בעיתוי בו האמונה של העם אמורה להיות חזקה כל כך, עם ישראל נופל בחטא העגל שמבטא לכאורה חיסרון אמונה גדול כל כך?!

ההתבוננות הפשוטה היא שד' ברא כוחות ורצונות טובים שהם משכללים ומרוממים את העולם. ובניגוד להם פועלים כוחות רעים הנובעים ממחשבותיו הרעות של האדם המשפילים את העולם לשאול תחתיה. אולם הרב קוק¹ בהתבוננותו הגדולה מחדש לנו שכל הכוחות בעולם, הרעים והטובים נבראו בידי ד' יתברך:

"מציאות הרע העולמי, בין הכללי בין הפרטי... כשאנו סוקרים אותו בהכללתו ובפרטיו, אנו מוצאים בו סידור אורגניתי ובנין, ואי אפשר ליחסו אל המקרה... ומזה אנו באים עוד הפעם לידי ההכרה של מציאות הרע היסודי בתור בריאה, עשה שלום ובורא רע"

הנביא ישעיהו אומר²: "יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע אני ד' עשה כל אלה". על פי זה מסביר הרב שגם הכוחות הרעים בעולם נבראו ע"י ד'. הקב"ה הוא טוב מוחלט, ולכן אנו מוכרחים להגיע למסקנה שאם כוחות הרע נבראו ממנו, גם להם יש משימה חשובה בתיקון החיובי של העולם.

על פי זה מבאר מרן הרב קוק זצ"ל³ את חטא העגל. החטא לא נבע מרצון מושחת של עזיבת הבורא ועבודת האדם את מעשי ידיו. אלא מתוך רצון גדול של עם ישראל לאחוז את כל חלקי המציאות יחד - הטוב והרע:

"הנטיה לעבודה זרה בפרשה בישראל אינה מסיבה של ירידה וזוהמת נפש, כמו שהיא באה אצל יתר גויי הארץ המתהללים באילימים. אמנם מפני התפיסה הנפשית לאחוז בכל המציאות כולה, מפני שהיסוד הפנימי הוא עורג אל מקור ההויה, אל שורש הכל, שאין שום דבר מבלעדיו, נכלל גם התוכן הרע שבעולם ושרשו גם כן בכלל התשוקה הנפשית, שלפעמים פורצת היא לה את נתיבה בדרך מעוותה, ומתהוה יצא דעבודה זרה ידה. אמנם שעצם הדבר בעת התגלותו בצורתו המסואבת הוא רע גמור ונפילה איומה, מכל מקום אי אפשר כלל שלא תצטרף התכונה הפנימית הטובה שיש בהשאיפה אל הכל, שגרמה אותה הירידה, אל אוצר הטוב הכללי".

עבודה זרה הוא קלקול נוראי, וכך היה גם חטא העגל. אולם הדבר שגרם לעם ישראל לחטוא היתה השאיפה הגדולה אל ד' שהוא יוצר הכל – הטוב והרע. אולם לדעת מרן הרב קוק זצ"ל עם ישראל טעה בדרך. ולמרות שגם הרע נברא ע"י ד', בגלל מוגבלות האדם אין הוא יכול 'לאחוז' את הרע והטוב יחד. על כן, "אין מקום כלל גם לתשוקת הנשמה אל הכל ושורשו שתהיה מתרת את עצמה לפנות אל היסוד הרע"⁴. אולם יש לדעתו להדגיש כי למרות החטא והטעות הגדולה של העם, החטא לא נבע מתוך נפילה רוחנית ומוסרית של העם, אלא אדרבה, מתוך כוונה עליונה.

¹ אורות הקודש ב, עמ' תעט² ישעיה פרק מה, ז³ עין איה למסכת שבת ב, פרק ט פסקה פט⁴ דברי מרן הרב בהמשך הפסקה דלעיל